Epost: nyheter@alandstidningen.ax **Tipstelefon dygnet runt:** 15000

Flyttar näring från havet till åkern i nytt projekt

Bevattning med näringsrikt bräckvatten kan blir en vinst för såväl lantbruket som vattenkvaliteten – så länge grödorna kan hantera salthalterna.

– Hittills ser det bra ut, säger lantbrukaren Erik Rosenberg, som deltar i EU-projektet Seabased.

Erik Rosenberg, som odlar ekologisk vall i Ämnäs, hoppas att näringen i Kaldersfjärden ökar hans skörd.

I projektet Seabased, en del av EU-programmet Central Baltic, undersöks och utvärderas en rad pilotåtgärder som kan tänkas minska övergödningens effekter på Östersjön.

Sedan i fjol deltar landskapsregeringens miljöbyrå med att utreda vad som potentiellt kan få mycket stor betydelse för såväl lokalt jordbruk som lokala vattendrag: Passar näringsrikt bräckvatten som bevattningskälla för vissa åländska grödor?

– Fördelarna kan bli stora om det visar sig så. Vi får bort kväve och fosfor ur övergödda vattendrag, och i åtminstone vissa fall lär lantbrukarna kunna minska gödslingen, säger **Annica Brink**, projektkoordinator vid miljöbyrån.

Hon visar på fredagseftermiddagen upp den ena av de två platser som miljöbyrån nu studerar: Lantbrukaren Erik Rosenbergs vallodling norr om Kaldersfjärden i Ämnäs, Finström.

– Det här är andra gången som jag vattnar vallen i sommar, jag har väntat så att du ska få bra bilder, säger Erik Rosenberg.

Kan bli vinst-vinst

Tanken bakom den bevattning som nu genomförs på Erik Rosenbergs Ämnäs-åkrar, liksom de åkrar som **Fredrik Söderlund** brukar i samma by, är inte ett dugg komplicerad.

I Kaldersfjärden och i Ämnäsviken finns för mycket näring – främst i form av kväve och fosfor – och samma näring skulle på de intilliggande åkrarna kunna ge grödorna en välkommen skjuts.

Erik Rosenberg säger att hans enda tveksamhet gäller det salt som oundvikligen tillförs åkern parallellt med näringen.

– ”Funkar det här trots saltet?” sammanfattar hur jag ser på projektet. Jag tror att det ska gå bra, men att testa rent praktiskt är enda sättet att reda klarhet i frågan.

Annica Brink visar de provresultat som Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet levererade efter en provtagning kort efter sommarens första bevattningsrunda, den 2 juli.

Enligt resultaten mottog den 2,7 hektar stora åkern, som fick drygt 1.000 kubikmeter vatten från Kaldersfjärden, drygt 1,1 ton salt.

– Det motsvarar 112 gram salt per kvadratmeter, och det låter nog som en stor mängd för många, säger Annica Brink och visar upp en burk med just den mängden.

> *”Det är helt klart rätt gröda att testa på, men jag tror nog att även spannmål och åkerbönor klarar bräckvatten bra.”* Erik Rosenberg

Hon framhåller att mängden ändå inte behöver vara något problem, särskilt som vall tillhör de mer saltokänsliga grödorna i landskapet.

– Det är helt klart rätt gröda att testa på, men jag tror nog att även spannmål och åkerbönor klarar bräckvatten bra. Jag har hört att vissa sockerbetsodlare i skärgården vattnade med havsvatten när det begav sig, säger Erik Rosenberg.

Långsiktigt goda effekter

Vad en pilotåtgärd utforskar är förstås per definition okänt. Annica Brink säger att två tidigare projekt, i Västervik respektive på Öland, ändå ger en fingervisning av hur väl transport av övergött bräckvatten till åkrar kan fungera.

– I det uppmärksammade projektet i Västervik kunde odlarna minska gödslingen med 10 procent, och samtidigt erhålla större skördar.

Erfarenheterna från Öland visar främst att en mångårig bevattning med bräckvatten inte nödvändigtvis medför en försämrad jordstruktur.

– På kort sikt innebär tillförseln av salt lägre koncentrationer av kalcium och magnesium i åkerjorden. Men långsiktigt talar mycket för att saltet regnar bort, och att jordstrukturen består, säger Annica Brink.

Hon framhåller att bevattning med bräckvatten därför lämpar sig enbart på åkermark där saltet inte riskerar att nå grundvattnet.

Bra vid torka

Under den torra fjolårssommaren levde många odlare under stress när vattenstånden i bevattningstäkterna sjönk mot, och i vissa fall underskred, gränserna för fortsatta uttag.

Några sådana risker finns inte vid vattenuttag från bland annat Kaldersfjärden.

– Det är klart att vattenståndet kan röra på sig även i fjärden, men uttagsmöjligheterna är i praktiken obegränsade, säger Annica Brink.

Vad kan du säga om mängden näring som tas upp ur vattnet i relation till mängden som finns kvar?

– Under den första av fyra bevattningar i sommar fick Eriks 2,7 hektar stora åker 2,1 kilo kväve och 0,2 kilo fosfor. Utifrån fjolårets värden kommer mängden näring i dagens bevattning troligtvis att vara något större.

Projektkoordinator Annica Brink illustrerar hur mycket salt från Kaldersfjärden varje kvadratmeter av åkern fick genom en bevattning.

– Det är en fis i rymden mot bakgrund av all näring i fjärden, och att bevattningen måste bli mer storskalig om vi ska se någon förändring i vattenkvaliteten. Men det här är en åtgärd åt rätt håll.

Ser bra ut

Eftersom Erik Rosenberg redan odlar ekologiskt är hans åker inget bra exempel på ett minskat gödslingsbehov.

– Men jag tycker mig redan se en liten skillnad i gräset, och förhoppningsvis kan jag ta gräs tre gånger i år, så att skörden landar en bit över fem ton per hektar.

Även nästa sommar subventionerar landskapsregeringen bevattningen av åkern, från projektets åländska budget om 48.000 euro, varav landskapsregeringen har skjutit till 12.000 euro.

– Kanske kan jag, om allt går bra, hitta några sponsorer därefter. Det är svårt att få någon lönsamhet i att bevattna vallen, men om insatsen samtidigt förbättrar vattenkvaliteten hamnar situationen i ett annat ljus, säger Erik Rosenberg.

Text och foto
Robert Vickström
robert.vickstrom@alandstidningen.ax
tel: 26 642

Fotnot: Saliniteten, alltså salthalten, i det vatten som togs från Kaldersfjärden den 2 juli var 2,8 promille. Gränsen för sötvatten dras vanligtvis vid 0,5 promille, och gränsen för saltvatten vid 30 promille. Vattnet kan således beskrivas som svagt bräckt.